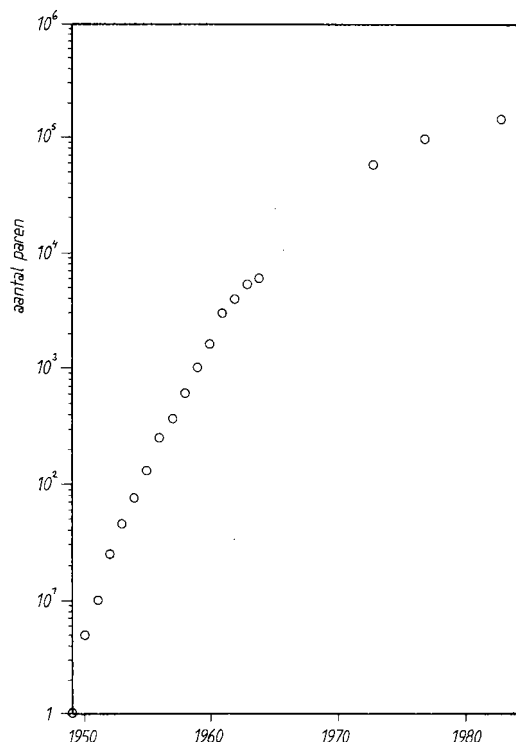

De populatiegroei van de Turkse Tortel *Streptopelia decaocto* in Nederland

Dank zij het initiatief van H. N. Leys is de ontwikkeling van de Nederlandse populatie Turkse Tortels vanaf het jaar van vestiging op de voet gevolgd. Landelijke tellingen vonden plaats in 1950-64 (Leys 1964, 1967). Van 1965-72 valt er een gat in de waarnemingenreeks. Daarna zijn door SOVON nieuwe schattingen gepubliceerd (Leys 1979, Bijlsma 1987). Ondanks verschillen in telmethodiek is ervan uitgegaan dat de tellingen in 1950-64 en de schattingen in 1973-83 een redelijke afspiegeling van de populatie-omvang behelzen en dus naast elkaar kunnen worden gebruikt.

In de periode 1950-83 groeide de populatie van c. vijf paren in 1950 tot 100 000-150 000 paren in 1979-83 (figuur 1). De jaarlijkse toename in de populatie bedroeg 90% in 1950-54, 70% in 1955-59 en 40% in 1960-64. Om van een kleine 6000 paren

Figuur 1. Verloop aantal broedparen van de Turkse Tortel in Nederland, 1950- 83. Numbers of breeding pairs of Collared Doves in the Netherlands.

in 1964 te groeien tot 60 000 paren in 1973 was een jaarlijkse toename van c. 30% noodzakelijk. Uitgaande van de hoogste schattingen in 1973-77 (Leys 1979) en 1979-83 (Bijlsma 1987) zou de jaarlijkse groei in deze periode 10% hebben bedragen. De indexcijfers van de Punt-Transect-Tellingen voor december laten eveneens een geleidelijke groei zien in de periode 1978/79 tot 1983/84 (CBS/SOVON 1987). De geringe groei in het laatste decennium doet vermoeden dat de Nederlandse populatie bijna haar verzadigingspunt heeft bereikt.

De snelle toename kan deels worden toegeschreven aan de grote reproductiecapaciteit van Turkse Tortels. In 1971-78 verzamelde ik in Ede, Bennekom en Wageningen gegevens van 450 voltallige legfels. Van de 865 eieren kwamen er 659 uit; in totaal vlogen 514 jongen uit (59.4% van het aantal eieren). Het broedseizoen strekte zich uit van de eerste week van januari tot en met eind november, met een piek in de legselproductie van april tot en met juli. Van de goed onderzochte paren produceerde elk gemiddeld 4-5 legfels per jaar, waaruit gemiddeld 2.4-3.0 jongen uitvlogen. Een paar wist zelfs elf legfels in één jaar te produceren, waarvan het gros overigens voortijdig de mist inging, doordat de wankel, flinterdunne nestplaatjes bij het minste of geringste uit de boom kliepten. In vergelijking met andere duivesoorten (Glutz von Blotzheim & Bauer 1980) is dat een opmerkelijk hoge reproductie.

Hoewel de sterfte in het eerste levensjaar vrij hoog is (50-70%, Glutz von Blotzheim & Bauer 1980), kunnen jonge Turkse Tortels al 2.5-4 maanden na het uitkomen zelf met broeden beginnen (Glutz von Blotzheim & Bauer 1980). Te zamen met het waaivormige uitzwermgedrag (Glutz von Blotzheim & Bauer 1980) is zodoende een snelle kolonisatie en toename van het aantal mogelijk geweest.

Summary Population growth in the Collared Dove *Streptopelia decaocto* in the Netherlands

The Dutch population of Collared Doves increased rapidly from five pairs in 1950 to 100 000-150 000 pairs in 1979-83 (fig. 1). The yearly growth rate was 90% in 1950-54, 70% in 1955-59, 40% in 1960-64, 30% in 1965-72, and 10% thereafter. The population is evidently approaching its saturation level.

A very high reproductivity, thought to be one of the most important factors explaining the rapid increase, is shown for villages in the central part of the Netherlands in 1971-78. Breeding took place from the first week of January till the end of November, with a laying peak from

April to July. Of 865 eggs in 450 clutches, 659 eggs hatched, and 514 young fledged (59.4%). On average, each pair produced 4-5 clutches per year, resulting in an annual average of 2.4-3.0 young/pair.

Literatuur

- BIJLSMA R. G. 1987. Turkse Tortel *Streptopelia decaocto*. In SOVON 1987, Atlas van de Nederlandse vogels, p. 310-311. Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland, Arnhem.
- CBS/SOVON 1987. Punt-Transect-Tellingen van wintervogels 1983/'84. Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage.
- GLUTZ VON BLOTZHEIM U. N. & BAUER K. M. 1980. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, 9. Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden.
- LEYS H. N. 1964. Het voorkomen van de Turkse Tortel (*Streptopelia decaocto* (Friv.)) in Nederland. Limosa 37: 232-263.
- 1967. The census of the Collared Turtle Dove in the Netherlands. Bull. Int. Council Bird Preserv. 10: 147-154.
- 1979. Turkse Tortel *Streptopelia decaocto*. In R. M. TEIXEIRA, Atlas van de Nederlandse broedvogels, p. 188-189. Natuurmonumenten, 's-Graveland.

R. G. Bijlsma,
Bovenweg 36, 6721 HZ Bennekom

Tweede zekere broedgeval van de Bonte Strandloper *Calidris alpina* in het Lauwersmeer

In het Lauwersmeer zijn in 1982 voor het eerst met zekerheid broedende Bonte Strandlopers vastgesteld (van Dijk & Borrius 1985). Tijdens de jaarlijkse broedvogelinventarisatie werd in 1986 voor de tweede maal een zeker broedgeval geconstateerd.

Vanaf begin mei werd op de Pampusplaat, 5 km ten zuidoosten van Lauwersoog, geregeld de baltsroep van Bonte Strandlopers gehoord. Op 20 en 26 mei werd een vogel gezien die snel tussen de vegetatie heen en weer liep. Het nest werd op 31 mei gevonden en bevatte vier eieren. Bij een bezoek op 9 juni was het nest erg vochtig en bevatte het kleine eischilfers en struif, zodat het legsel waarschijnlijk is mislukt. Mogelijk had het tijdens de hoge waterstand van 4 juni onder water gestaan. Het nest was 100-200 meter van de onbegroeide waterrand verwijderd en bevond zich in een 10-15 cm hoge pol zilde rus, c. 200 meter van de plaats in 1982. In 1981, 1983 en 1985 waren er op de Pampusplaat wel aanwijzingen voor een broedgeval, maar werd broeden niet met zekerheid vastgesteld.

Bonte Strandlopers broeden tegenwoordig niet meer jaarlijks in Nederland. Het laatste zekere broedgeval vóór 1982 was meer dan tien jaar geleden en vond plaats op Ameland (Valk 1976).

In 1984 werd op de Hooge Platen in de Westerschelde een nest gevonden (Beijersbergen 1985).

Summary Second breeding record of Dunlin *Calidris alpina* in the Lauwersmeer

On 31 May 1986, a nest of the Dunlin was found in the Lauwersmeer. It contained four eggs. It is supposed that it failed. This is the second confirmed breeding record of the Dunlin in the area. The first one was recorded in 1982.

Literatuur

- BEIJERSBERGEN R. 1985. Broedgeval van Bonte Strandloper op de Hooge Platen in 1984. Het Vogeljaar 33: 182.
- VAN DIJK K. & BORRIUS K. 1985. Broedende Bonte Strandlopers *Calidris alpina* in het Lauwersmeergebied in 1982. Limosa 58: 166.
- VALK A. 1976. De broedvogels van Ameland. Wet. Meded. K. ned natuurrh. Veren. 112.

Klaas van Dijk & Nico Beemster,
Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders,
Postbus 600, 8200 AP Lelystad

Mossel doodt Scholekster *Haematopus ostralegus*

Predatoren zullen bij de keuze van hun prooidieren er rekening mee moeten houden dat zij zelf bij het aanvalfen of bewerken van de prooi gewond kunnen raken of erger nog, door het prooidier kunnen worden gedood. Zij zullen het risico gewond te raken zorgvuldig moeten afwegen tegen het voordeel van een bepaalde hoeveelheid voedsel. Vogels schatten dit nog wel eens verkeerd in. Zo werd een Aalscholver *Phalacrocorax carbo* gedood bij het inslikken van een grote snoekbaars (ten Haken 1972, met foto), werden Visarenden *Pandion haliaetus* verdrinken gevonden met hun klauwen nog geslagen in de rug van grote vissen als snoek, karpers en brasem (Glutz von Blotzheim *et al.* 1971), Eidereenden *Somateria mollissima* met mossels om hun snavel of tong geklemd (Jukema 1979a) en diverse soorten steltlopers met kokkels of mossels om de tenen geklemd (eigen waarnemingen, Jukema 1979b, Melville 1982).

Mossels zijn belangrijke prooidieren voor Scholeksters. In de literatuur zijn enkele notities te vinden van doodgevonden Scholeksters met een mosseel om hun snavel geklemd (Baldwin 1946). In figuur 1 is hiervan een voorbeeld te zien.

Waardoor liep het voor deze vogel verkeerd af? Door precies na te gaan hoe mossels door Scholeksters worden geopend, kunnen wij hier het antwoord op vinden. Laten wij eerst kijken naar de